

Bård Breivik var åpen for impulser fra andre kulturer.
FOTO: HEIDI ANNE JOHNSEN

blikk over liv og kunst og gode avbrekk fra lesningen.

Verket er imponerende i sitt enorme spenn: det har en horisont som spenner videre enn selv den mest fantasifulle leser kan forvente seg av en kunstnerbiografi.

Motstand

Gjennom hele verket går det en saklig og fin oversikt over Breiviks liv, hvor viktige begivenheter lister opp år for år. Et annet samlendende element er samtalen mellom Breivik og Jan H. Landro som er flettet inn i tekstmassen, som tråden i en vev. Her får vi Breiviks liv med senkede skuldre, punktfordypelser og anekdoter.

Et høydepunkt er fortellingen om hans opplevelse av sovjetisk invasjon i Praha i 1968. En skjellsettende opplevelse, naturligvis, men det var den gamle damen som gikk ut foran tanksene med handleposer i hendene som gjorde sterkest inntrykk på kunstneren.

Intime snapshot

Det er detaljer som dette som resonnerer mest hos meg. Blant høydepunktene er de stemningsfulle brevene Sverre Wyller skrev til Breivik da kunstneren lånte Breiviks loft i New York da han var på reisefot.

«New York egner seg til fotturer, her kan man lange ut mellom isfjell og steinblokker, kjempemes-

sige bergkrystaller som blinker ut over sjøen. Eller er det bygninger?» skriver Wyller. Det er mange slike øyeblikk i bokverket – kolleger og venner som forteller lunt og interessant om kunstneren.

Jeg liker godt vekslingen mellom de små tingene og de store – det reflekterer jo også Breiviks evne til å være både «global og forankret», som Sune Nordgren sier i forordet.

Nysgjerrighet

Mens første bind tar for seg helheten i liv og kunst, fokuserer andre bind på prosjektet *Partitur for en lengre samtale*, som har pågått siden 1979. Det består av over 500 avlange former som tar opp i seg stilelementer fra alle stedene – og kanskje også menneskene – Breivik møtte på sin vei.

I presis form anskueliggjør disse objektene aksjonsradiusen for Breiviks nysgjerrighet og kunstproduksjon. De inspirer også til en refleksjonsform som strekker seg utover vår forståelseshorisont, noe tittelen mer enn oppmuntrer til.

Tro og tvil

Det er også mye å lære om å leve i et kreativt yrke. Breivik kan fungere som en slags mentor eller åndelig veileder for mange av oss, om vi låner ham øre.

Første bind avsluttes, i så måte, med en fin selvrefleksjon fra

kunstneren. «Det er viktig å balansere på en knivsegg: Du tror så mye på ideen din at du blir handlekraftig og kan gjennomføre den, og samtidig tviler du så mye at den blir god,» sier han.

Leseforslag

En av de mulige utfordringene med *I'd love the key to the master lock* er dens størrelse. For en rastløs leser er den for omfattende til å fungere som introduksjon til Breivik, selv om det unektelig finnes mange gode tekster for de uinnvidde: eksempelvis Lars Nittves artikkel om Breiviks evne til å kombinere lineær og syklisk tidsforståelse.

Kunne det vært en tanke å inkludere noen forslag til hvordan verket kunne leses? Forslag til reiser i teksten med forskjellige lesere for øye? En så gigantisk utgivelse kunne tjent på det.

Men dette er et luksusproblem.

Selvrefleksjon

For de to bøkene kan leses på mange måter, såfremt man tar seg tid til å lokalisere dem: kronologisk eller ved å dykke ned, punktvis, i det som måtte fange interessen. Den mest rørende leseropplevelsen vil du likevel få om du setter av tid til å lese gjennom hele verket fra begynnelse til slutt.

Det tar sin tid, men det er verdt det.

Kjetil Røed

Tom Egeland boltrer seg med teologiske tablåer i sin nyeste roman om Bjørn Beltø. FOTO: HÅKON MOSVOLD LARSEN, NTB SCANPIX

Nye og bare delvis engasjerende eventyr

Bok krim

Tom Egeland
Djevelmasken
Aschehoug

Ny krim med religiøse puslespill, denne gang blant tuss og troll i Telemark.

Tom Egeland er en av få norske (spennings)forfattere som tar den religiøse dimensjon i tilværelsen på alvor, selv om det ikke er så mye den personlige gudstroen, men det overleverte trosgrunnlaget som beskjefter ham. Via gjennomgangsfiguren Bjørn Beltø går han bokstavelig talt til kildene og retter søkelyset mot de store verdensreligionenes og særlig kristendommens tilblivelseshistorie. Forfatterens underliggende holdning er nok at de sentrale kristne læresetningene mer har karakteren av å være spunnet av myte- og legendestoff enn av faktiske hendelser, uten at denne relativt tykt påsmurte skepsisen går på bekostning av mange tankevekkende refleksjoner rundt spørsmålet om eksempelvis Guds eksistens.

Demoner

I årets roman er den ellers så kosmopolitiske arkeologen Beltø tilbake i gamlelandet, nærmere bestemt Juvdal - en avsidesliggende Telemarksbogd han har god kjennskap til fra tidligere. På kanskje litt søkte premisser hentes han inn som sakkyndig i en Kripos-understøttet etterforskning av drapet på den unge journalisten Daniel Lyche, som blir funnet under tårnet i bygdas kirke. Lyche var i ferd med å samle materiale til en bok om to andre uløste lokale mysterier.

En septembersøndag i 1963 kunne adskillige vitner berette om hvordan kapellan Pontius Fjeldberg nærmest ble slynget ut av det samme kirketårnet, og drøyt 250 år før det igjen, i 1708, var kirkebakken åsted for enda et et besynderlig dødsfall. Offeret, den skandaleombrus-

te tyske predikanten Conrad Krüger, påberopte seg å være en kanal inn til ånderverdenen og lanserte alternative bibelhistorier på løpende bånd, der himmelrikets falne engler, demonene, ble skremmende nærværende.

Fantasieggende

Det samlende objekt for de vidt forgreinede handlingstrådene er en 4000 år gammel dødsmaske av babylonsk opprinnelse, som kvinnebedåeren Krüger bragte til bygd. Etter sigende skal masken, hvis den får selskap av ytterligere elleve som er i omløp, kunne utløse en manifestasjon av Guds ansikt.

Som man vil ha forstått: I kjent stil boltrer Egeland seg i besnærende teologiske tablåer og fantasieggende hypoteser som knytter an til Telemarks rike tradisjon for folkelige forestillinger om overnaturlige fenomener på siden av den autoriserte gudsyrdelsen.

Grovsnekret

At fortellingen langt på vei følger den rene kriminalromanens oppbygging og funksjonsmåte, er derimot ikke en ubetinget fordel. Til tross for en finurlig løsning på tretrinns-gåten, er det som om Beltøs fabulerende legning ikke får tilstrekkelig oppdrift i en så saksrettet setting, anført av en stivsinnnet og sidrumpa lensmann. Diskusjonene dem imellom blir dessuten altfor hyppige og langtekkelige, og helhetlig betraktet er det en påtagelig tendens til at allerede fremlagt informasjon til stadiet resirkuleres.

I tillegg er persongalleriet temmelig grovsnekret, og det innbefatter Beltø. Å si at han er pregløs, ville være en overdrivelse, men bortsett fra sitt omfattende og faglig funderte kunnskapstilfang, har jeg vanskelig for å se hva som gjør ham skikket til å være romanseriens individuelle bærebjelke.

En Egeland-utgivelse byr på klare kvaliteter i et populærkulturelt toneleie. Det gjelder også for *Djevelmasken*, som imidlertid har nesten like åpenbare svakheter.

Pål Gerhard Olsen